

BO I SVERIGE

Slott och koja **SKÅNE** kulturarv i

I Sverige finns många olika byggtraditioner. Byggande och boende har formats av naturen och kulturen. I serien "Bo i Sverige" skall vi visa hur dessa traditioner ser ut och hur de påverkar i dag. Vi börjar med Skåne och Blekinge.

□ Att bo i Skåne betyder att kunna välja bostad, kanske mer än i något annat svenskt landskap. Förträffliga vägar, utmärkta kommunikationer och korta avstånd gör att man kan bo på landet och arbeta i tätort.

Man kan också välja boendemiljö: Man kan bo vid havet i gamla fiskelägen nära Malmö, Landskrona och Helsingborg. Man kan bo i genuin skånsk boendemiljö i någon fördrömd

by på slätten. Man kan bo på de stora åsarna, i de lummiga lövskogarna och i städer med bibehållen gammal stadskultur, som Lund, Ystad och Simrishamn.

I fråga om möjligheter till variation och upplevelse i boendet och bebyggelsen är Skåne rikt. Byggekulturen hålls högt, även om avskräckande exempel också finns. Men det gamla bonde- och fiskarhuset i skiftesverk eller korsvirke lever vidare

i de moderna stugornas och villornas utseende och proportioner, trädgårdarna är slösande rika som de alltid varit. Det genuina präglar också planläggandet av nya bostadsområden.

Variationen i den skånska bebyggelsen är ett kulturarv. Det gäller så väl den kära längan som det praktfulla slottet. Till Skåne har impulserna flödat utifrån innan de spreds vidare norrut i landet.

När ekarna fällts och hotades av fullständig utrotning fick pilkvistar flätas i fackverken, som fylldes med lera. Så uppstod korsvirkeshuset.

Man hade inga ståtliga furor att bygga med. Bjälkar och stommar togs i kortare längder ur bok, alm och ask. Materialet gav proportionerna, byggnadsstilen och så småningom den traditionsbundna arkitekturen.

Fiskeläget och idyllen Mölle med naturlig hamn vid Öresund är en av Sveriges äldsta boplatser. Det nybyggda Gylleröd smälter väl in i den gamla miljön.

Den inredda vindsvåningen med furupanel på tak och väggar gör huset stort invändigt trots att det utifrån passar bra som representant för Skånes "kojor", skånelängorna.

I den väl tilltagna trädgården njuter Barbro och Tage Thiis av den friska luften från havet. Innan de pensionerades bodde de i Malmö men trivs mycket bättre här, där de också skaffat sig båt.

Nybyggen med traditioner

□□□ Mölle, det gamla fiskeläget intill Kullaberg i nordvästra Skåne, har uppstått ur många olika stilar och impulser. Från ett renodlat fiskeläge med låga hus, smala gränder och branta tak har det förvandlats till ett gytter av bostäder med inslag av villor och patricierhus, som avspeglar både det osca-

riska badortslivet och nutidens funktionella, sakliga bostadstänkande.

Den här trakten är en av Sveriges allra äldsta boplatser. Här är öppet mot havet, här finns en naturlig hamn och skydd mot nordanvindarna från Hallandsåsen och Kullaberg. Klimatet är behagligt – för det mesta.

Därför är det inte heller konstigt om man vill pensionera sig i Mölle. Som t ex Tage och Bar-

bro Thiis. De hade bott i Malmö i 40 år och sökte sig till den friska luften.

I Gyllerödsområdet fann de vad de sökte. Området består av 73 villor, byggda i tre hustyper, som uppförts på den gamla Fäladan i Mölle, intill samhället.

80 000 kvadratmeter projekterades så att 57 procent blev tomtmark och 30 procent grönområden. Resterande avsattes för gatsystem och parkeringsplatser.

Grundtanken var att området skulle likna det gamla skånska fiskesamhället – på en gång livfullt, kanske lite gyttrigt men organiskt sammanhållet av slingrande, trånga gator och öppna platser eller små torg.

På så sätt skulle man få ett nybyggt område som smälte in i det övriga Mölle. Den effekten nåddes också. Om man i dag, fem år senare, tittar på arkitekterna Stefan Romares och Bertil Mernstens skapelse från ett la-

I övervåningen har Tage sin utkiksplats där han med sin kikare kan se hur vädret är på Sundet – om det är lämpligt att gå ut i båten och lägga nät. Kanske hummer-tid?

Vardagsrum och matrum vetter mot trädgården men fortsätter också i ett rum mot gatan. I detta nya Mölle har de tavlor med motiv från det gamla Mölle på väggarna.

De små torgen med kuller- eller gatsan är samlingsplatser för alla invånare. Bänkar är samlingspunkter för grannarna, vilket ger ett otvunget och enkelt umgänge. Gatusystemet skall efterlikna fiskelägets.

BO I SVERIGE . . . forts

gom flygperspektiv, ser man hur idyllerna flyter in i varandra.

De uniforma tegeltaken och husens nätta proportioner ansluter sig till den skånska urmodellen för allt byggande: Skiftesverket och korsverket med en bredd av fem sex meter och med fönstren på rätlinjig parad alldeles under takets fotbräda. Som en eftergift åt det oscariska Mölle gavs också möjlighet att bygga till en glasveranda, vilket inte alla utnyttjat.

Nära havet

Havet ses från de mest oberäknade håll. Man har det inpå sig, allt påminner om havet: nät till tork, skötkulor, fiskfjäll på dörrhandtagen och välgödda katter, som rapar efter kalas på slätvarsfilet och sjötunga.

Havet har också bestämt en stor del av Tage och Barbro Thiis pensionärsnivå. De har

skaffat sig en båt. En äkta träbåt byggd i Mölle. Strömarna är förrådiska kring Kulberg. Det gäller att ligga tungt i vattnet.

Bara ett par hundra meter från de allmänna badplatserna brukar Barbro och Tage doppa sina nät.

När husen i Gyllerödsområdet stod klart för fem år sedan kostade de i genomsnitt 250 000 kr. Finansieringen ordnades genom Brunnby sparbank. Priset kan tyckas högt, men man måste ha i minnet att kuststräckan norr om Helsingborg är en av landets dyraste tomtmarker. I dag är husen värda ungefär det dubbla.

Men Tage och Barbro Thiis anser att de fått något för sina pengar. Här finns mest helårsboende, många med arbeten i Helsingborg eller Höganäs. Grannsämjan är god. Man kan

enas om att ha kollektiv julgran eller majstång på de små torgen, utebänkarna har man satt på de allmänna platserna i stället för framför den egna porten. Så får man också lättare att råkas och umgås. Barn stöjar i gränderna, som alla bär namn som Sillgränd, Krokgränd osv. Cyklar, bollar, racket och ishockeyklubbor vittnar om den goda återväxten.

Boytan i villorna är omkring 150 kvadratmeter, beroende på om man inrett övervåningen. Det finns villor i tegel eller trä. Ytfärgerna varierar från stugrött till vitslammat med insprängda färger som orange eller mörkbrunt. Varje tak har utsprång med generösa fönster.

Rejal trädgård

Eftersom tomtytan är 500 kvadratmeter finns en rejäl trädgård med tillhörande uthus.

Barbro och Tage bor i ett hus med röd träpanel. Huset har två ingångar från trädgården, en terrassdörr och en köksingång. Det behagliga klimatet gör vindruvorna runda och saftiga i ett hörn. Husets långfasad mot trädgården är klädd med rosor, som nästan täcker fönstren intill det galleriliknande, kombinerade mat- och vardagsrummet, som fortsätter i ett rum mot gatan. På väggarna hänger Alma Örströms varmhjärtade och roliga tavlor från det gamla Mölle.

På övervåningen är taket slutande och furupanelat. Här har Tage sin utsiktsplats. Här kan han kolla upp vädret ute på Öresund. Han har en god kikare till hands och behöver aldrig tveka en sekund om han skall sätta båten i sjön eller ej. Här uppe finns också sov- och gäst-rum. □